

arrangeerde levensgrootte portretstuk van een mijnheer en een dame, die gezeten zijn voor een groot, openstaand venster en een wijdsch uitzicht op een landschap. Het kan ons verbazen, dat Veth met zulke producten, bij al de beradenheid en zelfcritiek die hem eigen waren, zijn doel voorbij schoot — dat hij dus, bij wijlen, naïf kon wezen, gelijk bij zijn critische kunstbeschouwingen . . . sentimenteel.

Tal van andere portretten zijn echter gevat in de omlijsting van het vergeestelijkt intérieur, waar, in harmonische gebondenheid, schemerend huiskamerlicht en de verschijning van den — dikwijls bezigen — mensch gezamenlijk tot een geheel zich oplossen. We herinneren slechts aan de portretten van Dr. van Deventer, schrijvend; Prof. Kern, 'n ruigen kop, gebogen over een dik boek; de burgemeester Vening Meinesz, Prof. Loman en den schilder Lebret.

Het werken in dien gedempten toonaard is zeker vruchtbaar geweest voor Veth's ontwikkeling, ook in zuiver schilderkunstigen zin. Hij won er mee verrijking van het palet, dat eerst gezuiverd was van de gereedelijk toepasselijke kleuren en tinten, volgens overgeleverde gebruiksaanwijzing. Zijn kleurgevoel werd er door verinnigd en daarmee zijn waarneming, over 't algemeen, tot verscherping aangewakkerd. Een voor dat ontwikkelingsproces zeer merkwaardig kleurexperiment is de kop van Dr. Kuyper. Het is een zelfstandige proeve — zij het niet zonder invloed van een toen veld winnende beweging in de schilderkunst uit den vreemde — in het analyseeren van kleuren en kleurtjes, gelijk ze zich bij een effen getemperde belichting, verdeelen en onderverdeelen, ondefinieerbaar, in schier eindeloze complicaties. Overigens blijft de kleur van secundair gewicht, de neutrale toonaard van bemiddelende beteekenis. Want in die gelijkmatige belichting is een kop in al zijn karakteristieke bijzonderheden duidelijker waar te nemen. Ik kan het me indenken, dat Veth zelf, bij de belichting van zijn modellen nog een wit laken ter zijde op eenigen afstand hing, om de schaduwpartijen zooveel mogelijk te neutraliseeren. Want bij het doel, dat hij zich stelt, eener volkomene concreetheid van uitdrukking, zoowel in het individueel-kenmerken als in het plastisch weergeven, heeft alles wat waarneembaar is, als wezenlijkheid, gelijke waarde. Zoo kwam Veth bij een portret als van Prof. Moltzer (met de wat onwaarschijnlijk hoog geplaatste ooren!) in een schijnbaar toonloos geheel, zoowel in de psychologische als de plastische uitdrukking, tot een volledige verklaring. Maar toch, met zijn zin voor het positieve en den eisch, die hij zich bij het portretteeren stelt, tot een uiterste definitie der zichtbare verschijnselen en kenteekenen, dient hem nog 't meest de klare doch stille lichtschijn.

Het ligt ook in de lijn van Veth's rationalistische opvatting van het Portret, dat van uit den broeierigen toonaard hij allengs weer meer overgaat tot